

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi

Atatürk University Journal of Faculty of Letters

Sayı / Issue 67, Aralık/ December 2021, 248-279

**DÂSTÂN-I EJDERHÂ'NIN PARİS BIBLIOTHEQUE NATIONALE
(Turc 396) NÜSHASI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**An Investigation on The Paris Bibliotheque Nationale (Turc 396) Copy
of The Dragon Legend**

(Makale Geliş Tarihi: 07.05.2021 / Kabul Tarihi: 25.08.2021)

Abdulkadir KORKMAZ*

Öz

Dâstân-ı Ejderhâ, Kirdeci Ali tarafından 13.yy.'ın sonları ile 14.yy. başlarında kaleme alınmış Eski Anadolu Türkçesi ses ve dil özellikleri taşıyan manzum dinî bir destandır. Eserde, sahrada beliren vahşi bir ejderha ile Hz. Ali'nin mücadelesi konu edilmektedir. Çalışmada öncelikle Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili açıklamalar yapılmış, ardından esas alınan nüsha hakkında bilgi verilmiştir. Sonraki bölümde eserin yazarı, konusu ve içeriği ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Dâstân-ı Ejderhâ hakkında daha önce yapılmış olan çalışmalara da değinilmiş ve eserin bilinen diğer nüshalarından bahsedilmiştir. Çalışmanın devamında olayın özeti, kahramanları, zaman ve mekânı ele alınmıştır. Ayrıca; eserdeki hayvan adları, müzik enstrümanları ve savaş aletleri de çalışmada sunulmuştur. Daha sonra metnin transkripsiyonlu çevirisi ve grammatikal dizini verilmiştir. Son kısımda çalışma boyunca istifade edilen kaynaklar yer almaktadır. Dâstân-ı Ejderhâ'nın Paris Bibliotheque Nationale nüshası üzerine yapılan bu çalışma ile nüshadaki Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ne ait mevcut söz varlığı, ilk defa ortaya konulmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dâstân-ı Ejderhâ, Kirdeci Ali, Dinî Destanlar, Eski Anadolu Türkçesi.

---

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, PhD Student, İstanbul Aydın University, Institute of Graduate Education, Department of Turkish Language and Literature, abdulkadirkorkmaz@stu.aydin.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6990-3169>

Abstract

Dâstân-ı Ejderhâ was written by Kirdeci Ali at the end of the 13th century and the 14th century. It is a verse religious epic that has the phonetic and linguistic characteristics of Old Anatolian Turkish. In the work, a wild dragon that appeared in the Arabian deserts and Imam Ali's struggle is the subject. In the study, firstly, explanations about Old Anatolian Turkish were made, and then information was given about the copy that was taken as basis in the study. In the next section, information about the author, subject and content of the work is shared. The previous studies about Dâstân-ı Ejderhâ were also mentioned and other known copies of the work were mentioned. In the continuation of the study, the summary of the event, its heroes, time and place are discussed. In addition, animal names, musical instruments and war instruments are presented in the study. Then, the transcription and the grammatical index of the text are given. In the last part, there are resources used throughout the study. With this study on the copy of Paris Bibliotheque Nationale of Dâstân-ı Ejderhâ, the existing vocabulary belonging to the Old Anatolian Turkish Period in will be revealed for the first time.

Keywords: The Legend Of Dragon, Kirdeci Ali, Religious Epics, Old Anatolian Turkish.

Giriş

Türklerin Anadolu'da, 13. yy. ortaları ila 15. yy. ortalarına kadar etkin olarak kullandıkları yazı dili Eski Anadolu Türkçesi olarak bilinmektedir. Bu dönem için araştırmacıların; Eski Osmanlıca, Eski Türkiye Türkçesi, Tarihî Türkiye Türkçesi gibi terimleri kullandıkları da bilinmektedir (Özkan, 1995: s. 34). Bu dönemde karşımıza çıkan edebî ürünler arasında manzum dinî destanlar önemli bir yer teşkil etmektedir. Türk tarihinde köklü bir geçmişi olan destan geleneği, İslâmiyet etkisinde gelişen yeni edebî dönemde mensur halk hikâyelerinde ve aruz kalıpları kullanılarak sade bir dille yazılan mesnevî nazım biçiminde kendine yer bulmaya başlamıştır (Kocatürk, 1964: s. 143). Gezici ozanların oluşturduğu mesnevî tarzındaki bu yeni edebî akım geniş halk kitleleri tarafından kısa sürede benimsenmiştir (Köprülü, 1980: s. 252). En zengin örneklerinin 14. ve 15. yüzyıllarda Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülmeye başlandığı manzum hikâyelerin, aynı dönemde hem sayı hem de içerik açısından zenginleştiği ve küçük manzum hikâyelerin de yazılmaya başlandığı görülmektedir (Köktekin, 2018: s. 314-316). Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan bu tarz hikâyelerden biri de Kirdeci Ali tarafından kaleme alınan Dâstân-ı Ejderhâ'dır.

Eser Üzerine Çeşitli İncelemeler

1.1. Eserin Yazarı, Teması ve İçeriği

Dâstân-ı Ejderhâ, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ne ait Arap harfleriyle kaleme alınmış bir mesnevîdir. Eserin yazarı Kirdeci Ali'dir. Yazar hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. Vasfî Mahir Kocatürk'ün Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde Kirdeci Ali'ye ait "Kesik Baş Destanı" adlı mesnevînin 1461 tarihli en eski nüshası hakkında malûmatlar bulunması, yazarın 13.yy.'ın sonları ile 14.yy. başlarında yaşadığını göstermektedir (Kocatürk, 1964: s. 144). Ayrıca Farsça kökenli "pide" anlamına gelen "kirde" sözcüğünden hareketle müellifin fırıncı olduğu düşünülmektedir (Argunşah, 2002: s. 9-10). Yine aynı bilgidен hareketle Kirdeci Ali'nin Ahîlik teşkilatına mensup olduğu da ileri sürülmüştür (Çetin, 1997: s. 59). Eserin müellifi ile ilgili bir başka bilgi ise Mevlevîlik tarikatına mensup olduğu ile ilgilidir. Dâstân-ı Ejderhâ metninde yer alan "bunu eyden Kirdeci 'Alî durur/ Konya'da Mevlânâ'nun kulu durur" beyitleri bu bilgiyi kanıtlamaktadır. Vasfî Mahir Kocatürk'ün Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde dört beyitlik bölümünü neşrettiği nüshada yer alan "Mevlam Ahmed Fakih hürmetine/Sen ırgür hazırları murâdına" (Kocatürk, 1964: s. 147) dizeleri, yazarın Ahmet Fakih'e de özel bir hürmeti olduğunu göstermektedir.

Dâstân-ı Ejderhâ, mesnevî nazım biçiminde kaleme alınmıştır ve eserde epik-dinî ağırlıklı bir muhtevanın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu tarz mesnevîler, halk tarafından okunmak için yazıldığından metnin genelinde anlaşılır, sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır.

Metinde Arap çöllerinde ortaya çıkan saldırgan bir ejderha anlatılmaktadır. Bu ejderhadan muzdarip olan bedevîler Hz. Muhammed'e gelerek ondan yardım istemişlerdir. Hz. Ali ve diğer sahabeler intikam alma davasına düşmüşlerdir. Sonuç olarak ejderha ile mücadeleleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Allah, o zaman Hz. Muhammed'i görevlendirmiş ve onun duasıyla ejderha mağlup edilebilmiştir. Eserde genel olarak öfkeyle hareket etmenin doğru bir eylem olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

1.2. Dâstân-ı Ejderhâ Hakkında Yapılan Çalışmalar ve Mevcut Nüshalar

Dâstân-ı Ejderhâ ile ilgili ilk çalışma Vasfî Mahir Kocatürk tarafından yapılmıştır. Kocatürk, şahsî kitaplığındaki Mevlid metninin sonunda Dâstân-ı Ejderhâ mesnevîsi bulunduğunu söylemektedir. Metnin dört beyitlik bölümü Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde kendisi tarafından yayımlanmıştır (Kocatürk, 1964: s. 147).

Dâstân-ı Ejderhâ ile ilgili bir başka çalışma, 1990 yılında Mustafa Güzel ve Abdurrahman Tatçı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada esas alınan metin Esat Köseoğlu'nun kütüphanesinde bulunan 113 beyitlik bir nüshaya aittir (Güzel, Tatçı, 1990: s. 68, 69).

Rümeysa Bilgili ve Ali Kozan 2013 yılında Milli Kütüphane'de kayıtlı dört nüsha ile ilgili bir tenkitli metin çalışması yapmışlardır (Kozan, Bilgili, 2013: s. 465-490).

Ankara Milli Kütüphane'de kayıtlı bulunan dört nüshanın bilgileri şu şekildedir:

Milli Kütüphane: 06 Mil Yz Cönk 25

Milli Kütüphane: 60 Zile 484/5

Milli Kütüphane: 55 Hk 458/12

Milli Kütüphane: 06 Mil Yz A 3881/7

Namık Aslan ise 2016 yılında kendi şahsî kütüphanesinde bulunan 110 beyitlik bir metni, Tatçı ve Güzel'in neşrettiği metinle mukayese ederek yayımlamıştır (Aslan, 2016: s. 213).

Dâstân-ı Ejderhâ ile ilgili son çalışma ise Samet Onur tarafından 2019 yılında yapılmıştır. Onur, kendi şahsî kitaplığında bulunan 114 beyitlik bir nüshayı esas alarak çalışmasını tamamlamıştır (Onur, 2019: s. 687-723).

Bibliotheque Mazarine (Fransa/Paris): Mazarin/Regius, 1439 (Eski); Türç 396 (Yeni): Bu çalışmada esas alınan metin Paris Bibliotheque Nationale'de Mazarin/Regius bölümünde eski numarası 1439, yeni numarası ise Türç başlığında 396 olarak kayıtlı olan yazmaya aittir. Yazma *اژدره داستان* / Destan-ı Ejderha Tarihi şeklinde adlandırılmıştır. Metnin müstensihisi tam olarak bilinmese de yazmanın 1a yüzünde Fransızca bulunan karalamalarda 17. yy.'da istinsah edildiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca ön kapak içi yan kağıda 3 Kasım 1881 tarihli Fransızca bir tarih de eklenmiştir. Yazma 47 varaktan müteşekkildir. Yazmanın 1b ve 26a kısımları arasında Dâstân-ı Ejderha, 26b ile 47b kısımları arasında ise Dâstân-ı Şahme mesnevîsi bulunmaktadır. Eserde nesih yazı tipinin tercih edildiği görülmüştür. Nüshada her bir varığın b yüzünün sol alt köşesinde bir sonraki sayfanın ilk sözcüğü reddade (takip) ile gösterilmiştir. Beyitler alt alta yazılmıştır ve her sayfada 5 satır bulunmaktadır. Sadece ilk sayfada "Hâzâ dâstân-ı ejderhâ" başlığı hariç metne ait dört satır, son sayfada ise "temmet bi 'avnillâh" ifadesi hariç metne ait dört satır bulunmaktadır. Yazmada Dâstân-ı Şahme'nin bulunduğu son sayfalar eksiktir. Eser, 15.5 × 10.5 santimetre ölçülerindedir. Sırtı parşömen bir ciltlemeyle kaplanmıştır.

Bunların dışında şu ana kadar tespit edilebilen diğer mevcut nüsha bilgileri şu şekildedir:

Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi: 05 Gü 6321/3

Konya Mevlana Müzesi: 4004/4 (Kozan, Bilgili, 2013: s. 471-473). Elbette bu nüshalar dışında çok daha fazla sayıda nüshanın olması muhtemeldir. Çünkü Kir-

deci Ali, İslâm'ı Türk boyları arasında tanıtmak ve sevdirmek amacıyla Arap kaynaklı anlatıları Türk kültürüyle harmanlayarak fantastik kurgular oluşturmuş bir şairdir. Bu eserler; kıssahân, fakih, şeyyâd ya da meddahlar tarafından ezberlenerek Oğuz boyları önünde okunmuş ve dinleyicilerin bazıları bu hikâyeleri yazıya geçirmişlerdir. Bu sebeple çok sayıda metin olması muhtemeldir. Ayrıca metinlerin teması ortak olsa da nüsha farklılıklarında kullanılan ifadelerin ve dilin değişkenlik gösterdiği de görülmektedir (Öztürk, 2003: s. 139)

Dâstân-ı Ejderhâ, Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıyan ve 124 beyitten müteşekkil mesnevî tarzında bir hikâyedir. Bu çalışmada üzerinde daha önce müstakil bir çalışma yapılmamış olan Paris Bibliothéque Nationale'de Turc 396 olarak kayıtlı bulunan nüsha esas alınmıştır. Bu nüsha, bilinen mevcut Dâstân-ı Ejderhâ nüshaları arasında en fazla beyit sayısına sahip olmaktadır. Bu sebeple eser, içerisinde yer alan Türkçe söz varlığının ortaya konulması açısından incelenmeye değerdir. Eserde Arap çöllerinde zuhur eden vahşi bir ejderha ile Hz. Ali arasında geçen mücadeleye anlatılmaktadır.

1.3. Hikâyenin Özeti (Olay)

Dâstân-ı Ejderha'da Arabistan'da aniden beliren ve insanlara rahatsızlık veren korkunç bir ejderha ile Hz. Ali arasında geçen mücadele anlatılmaktadır. Metnin başlangıcında yazar söze başlarken mucizeler anlatacağını dile getirmiştir. Ardından olaylar şu şekilde gelişir:

Hız Muhammed Mekke'de ashâbı ile oturmaktadır. Beş yüz bedevî korku ve panik hâliyle Hz. Peygamber'e gelerek ondan yardım istemektedirler. Çünkü ağzından alevler saçan, yedi başlı bir ejderhanın saldırılarından muzdariptirler. Bu ejderha bir oturuşta elli deve yemektir. Eğer yiyecek bir şey bulamazsa etrafa alevler saçmaktadır. Bedevîler, ejderhaya yüz bin ok atmalarına rağmen hiçbir zarar veremediklerini ve son çare olarak Hz. Peygamber'in huzuruna geldiklerini anlatırlar. Hz. Peygamber de insanların ejderhanın zulmünden dolayı yaşadığı sıkıntılar karşısında kederlenir ve onlara yardımcı olmaları için ashâbına danışır. Fakat sahabeler Allah'ın rızasını bir kenara bırakıp, intikam alma sevdasına düşmüşlerdir. İlk olarak Hz. Ali söze girerek ejderhanın yedi başını birden kesip Kabe şehrine asabileceğini söyler. Hz. Ömer de gürzüyle ejderhayı mağlup edebileceğini anlatır. Hz. Ebu Bekir de onlara eşlik etmek istemektedir. Hz. Peygamber onların intikam hırsıyla konuşmalarına içlemiştir. Onlara gitmeleri için müsaade verir fakat muvaffakiyet gösteremeyeceklerini de bilmektedir.

Ardından Hz. Ali önderliğinde; Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve otuz üç bin kişilik sahabe topluluğu yola koyulurlar. Ejderhanın bulunduğu yere geldiklerinde olağanüstü dev bir mahlûkatla karşı karşıya geldiklerini fark ederler. Öncelikle simsiyah bir dağ görmüşlerdir. Dağın üzerinde yedi tane de tepe vardır. Her tepeden de duman çıkmaktadır. Dikkatli baktıkları zaman bu kara dağın ejderhanın

gövdesi, yedi tepenin ejderhanın yedi başı, simsiyah dumanın ise ejderhanın nefesi olduğunu anlarlar.

Hız. Ali emir verir ve askerler savaş davulları çalarlar. Sonra Hız. Ali bir nara atar. Dağ taş titrer. Sesi bütün sahrada yankılanır. Ejderha bile bu ses karşısında afallamıştır. Ejderha kendine gelince öfkeyle çığırmaya başlar. Askerlerden bazıları onun alevli haykırışı neticesinde atlarının üzerinde erimişlerdir. Sağ kalanlardan bazıları silahlarını, zırhlarını ve sazlarını etrafa saçarak kaçmıştır. Hız. Ali'nin ordusundan hiç kimse o bölgede kalmamıştır. Hız. Ömer, Hız. Ebu Bekir ve Hız. Osman da Hız. Ali'ye geri dönmeyi teklif ederler. Hız. Ali ise bu dünyada ölmek için yaratıldıklarını, korkup geri dönmeleri durumunda buna kâfirlerin sevineceğini söyler ve bu teklifi kabul etmez. Bu sözlerin ardından Hız. Peygamber'in kendisine armağan ettiği efsanevî kılıç zülfikârı çekerek ejderhanın üzerine atılır. Hız. Ebu Bekir, Hız. Ömer, Hız. Osman, salavat ve tekbirle Hız. Ali'yi cenge yollarlar. Hız. Ali ilerlerken melekler de "Allah Allah" nidâları atmaktadır.

Hız. Ali ejderhanın önüne gelince tekrardan nara atar. Yer gök inler ve ejderha sendeler. Bu sefer ejderha öfkeyle bağırır. Kuyruğunun üzerine dikilir. Hız. Ali'yi yakalamak ve yutmak amacındadır. Bu niyetle kuyruğunu şiddetle savurur. Kuyruğun yere çarpmasıyla yerde çatlaklar oluşmuştur. Hız. Ali'yi yakalamak için devasa ağzını açarak saldırır. Hatta ağzından zehirli kanlar saçar. Hız. Ali, zülfikârı çekip hamle yapar fakat muvaffak olamaz. Allah zülfikâra, ejderhanın bir kılını bile kesme diye emretmiştir. Hız. Ali olayın aslını bilmediği için kılıcını öfkeyle yere atar.

Zülfikâr yere düşünce Allah ona konuşma yetisi verir. Hız. Ali'ye kendi yaratılış öyküsünü anlatır. Anlatıya göre Allah, Hız. Muhammed'e cennetten bir elma göndermiştir. Hız. Peygamber elmayı ısırınca ilk olarak kızı Hız. Fatıma ona bahşedilmiştir. Elmanın yarısından Hız. Ali'nin atı olan Döldül, diğer yarısından da kılıcı zülfikâr bahşedilmiştir. Hız. Ali, zülfikârdan bu öyküyü dinleyince hata yaptığını anlar. Kılıcı öperek yerden alır. Ardından secdeye kapanarak Allah'tan bağışlanma diler. Günah işlediğini anlar. O sırada ejderha Hız. Ali'ye toz toprak saçmaktadır.

Allah, Hız. Muhammed'e Cebrâil'i gönderir. Cebrâil'in söylediklerine göre Hız. Ali zor durumdadır. Allah, Hız. Peygamber'den Hız. Ali'nin yanına gidip, ona yardım etmesini istemektedir. Hız. Peygamber de hemen atına binerek Hız. Ali'nin ejderhayla savaştığı mekâna gelir. Onu gören sahabeler coşkuyla tekbir ve salavat getirmeye başlarlar.

Hız. Muhammed, Hız. Ali'ye cenk meydanında seslenir. Allah'ın günahlarını bağışladığını ve artık korkmadan zülfikârla ejderhaya saldırabileceğini anlatır. Hız. Ali de bunu duyunca ejderhaya hamlesini yapar ve zafere ulaşarak ejderhayı mağlup etmeyi başarır.

1.4. Hikâyedeki Kahramanlar

Dâstân-ı Ejderha mesnevîsinde yer alan kahramanlar şu şekildedir:

H. Muhammed: Hz. Muhammed metinde olayların çözüm noktasında en kilit role sahip olan kişidir. Mekke’de sahabeleriyle otururken ejderhadan muzdarip olmuş beş yüz bedevînin kendisinden yardım istemesi hikâyenin serim bölümünü oluşturur. Hz. Muhammed onlara şefkatle yaklaşır. Ashabıyla istişare yaparak onlardan bir kısmını çöle ejderha ile savaşmaya gönderir. Yine eserin çözüm kısmında Hz. Ali zor durumda kaldığında Allah tarafından Hz. Ali’ye yardımcı olması için görevlendirilir. Zülfikâr, Hz. Muhammed’in gelişinden sonra eski gücüne dönmeye başlar.

H. Ali: Hikâyenin asıl kahramanıdır. Olaylar onun çevresinde gelişmektedir. Metinde Tanrı’nın arslanı olarak tarif edilmiştir. Ejderhanın haberini alır almaz ilk önce vuruşmaya gitmek istediğini belirten odur. Kendisi sahabelerden oluşan otuz üç bin kişilik orduya komutanlık ederek yola koyulur. Ejderhanın alevli nefesiyle haykırışı ordusunun kısa sürede dağılmasına neden olur. Bu sefer tek başına ejderhaya saldırır. Allah, Hz. Ali’yi imtihan etmek için zülfikâra ejderhaya zarar vermemesini içeren bir emir yollar. Zülfikâr kesici olma özelliğini kaybeder. Hz. Ali olayın aslını bilmediği için öfkeyle zülfikârı yere atar. Sonra Allah, zülfikâra dil verir. Zülfikâr, Hz. Ali’ye Allah’ın emri doğrultusunda ejderhaya zarar vermediğini söyler. Ardından atı Düldül ve eşi Hz. Fatıma ile birlikte cennetteki elmadan bahşedildiklerini anlatır. Hz. Ali o zaman hatasını anlar. Zülfikârı hürmetle öperek yerden kaldırır ve secdeye kapanarak Allah’tan af diler. Sonra Hz. Peygamber gelerek Hz. Ali’ye dua eder ve Allah’ın kendisini affettiğini söyler. Zülfikâr eski kesici özelliğine yeniden kavuşur ve Hz. Ali ejderhayı alt etmeyi başarır. Hz. Ali bu mesnevîde yiğitliğin ve cesâretin simgesi konumundadır.

Ejderha: Metinde kötülüğü temsil etmektedir. Nasıl ortaya çıktığına dair bir malûmat yoktur. Yedi başlı devasa bir yaratık olarak tasvir edilmiştir. Yedi başından da ayrı ayrı alevler saçmaktadır. Ayrıca ağzından zehirli kanlar çıkarabilme özelliğine de sahiptir. Kuyruğuyla yere vurduğunda ise yer yarılmaktadır. Çölde bedevî toplulukların bulunduğu bir bölgeyi kendisine mesken tutmuştur. İnsanlara ve çevreye zarar vermektedir. Doymak bilmeyen bu yaratığın her öğünü elli deveden oluşmaktadır. Haykırmasıyla birlikte dağ taş inlemektedir. Kendisine kimse zarar vermemektedir. Bedevîlerin attığı yüz bin ok tenine bile batmamıştır. Kendisiyle savaşmaya gelen Hz. Ali ordusunu alevli nefesiyle mağlup etmiştir. Hz. Ali, ancak Hz. Muhammed’in duasıyla ejderhayı yok edebilmiştir.

Cebrâil: Vahiy meleğidir. Allah’tan aldığı haberleri Hz. Muhammed’e ulaştırma vazifesindedir. Metinde de bu misyonuna uygun biçimde tasavvur edilmiştir. Metnin son kısımlarında Allah’ın Hz. Ali’ye yardım edilmesiyle ilgili mesajını Hz. Muhammed’e getirmiştir.

Beş yüz Arap: Hikâyenin sadece serim bölümünde karşımıza çıkmaktadırlar. Ejderhadan dolayı yaşadıkları sıkıntıları Hz. Peygamber’le paylaşmışlar ve ondan yardım istemişlerdir.

Sahabeler/Ashab: Sahabeler eserde Hz. Peygamber'e iman eden ve onun buyruklarına uymaya çalışan bir topluluk olarak tasvir edilmişlerdir. Metinde kendilerinden gaziler olarak da bahsedilmektedir. Hz. Peygamber'e karşı derin bir saygı ve muhabbet duyarlar. Metinde bu durum onların ağzından dile getirilen “*bizi senden Hâkık Çalab ayırmasun/ bir gün 'ömri bize sensüz virmesün*” dizeleriyle ortaya konulmuştur.

Hz. Ebu Bekir: Metinde kendisinden “*sıddık*” olarak bahsedilmektedir. Ejderhanın haberini alır almaz yola koyulmak isteyen ilk kişilerden biridir. Hz. Ali ile birlikte ejderhanın bulunduğu mevkiye gelen topluluk arasındadır.

Hz. Ömer: Beş yüz bedevînin çölde yaşayan ejderha ile ilgili anlattıklarını duyar duymaz yola çıkmak isteyen kişilerden biridir. Hz. Peygamber'e ejderhayı gürzüyle mağlup edebileceğini anlatmıştır. “*Ömer eydür ben dahî varam bile/üşendüreyin ejdehâyı gürz ile*”.

Hz. Osman: Çöldeki vahşi ejderhanın haberini duyunca diğer üç sahabeyle birlikte yola koyulan kişilerden biridir. Metinde Hz. Ali ona “*gazi*” şeklinde seslenmektedir. “*Ali eydür: yâ 'Ömer 'Osmân gâzi*”.

Hz. Fatıma: Hz. Ali'nin eşidir. Eserde sadece adı geçmektedir. Olay akışına dair herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Eserde adının geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 75, 78.

Zülfikâr: Hz. Ali'nin kılıcıdır. Hz. Muhammed tarafından Hz. Ali'ye armağan edilen efsanevî güçleri olan bir kılıçtır. İki keskin uca sahiptir. Metinde Allah tarafından kendisine konuşma yetisi verilmiştir. Hz. Ali'ye ejderha karşısında yenilgisinin sebeplerini anlatmıştır. Zülfikâr'ı dinleyen Hz. Ali, yaptıklarından dolayı pişman olmuş ve tövbe ederek Allah'a yönelmiştir. Hz. Peygamber'in gelerek dua etmesinden sonra ejderha mağlup edilebilmiştir. Zülfikâr'ın adı metinde toplamda 17 defa geçmektedir. Adının geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 16, 42, 52, 53, 56, 66, 67, 68, 69, 73, 75, 80, 81, 88, 90, 101, 105.

Düldül: Hz. Ali'nin atıdır. Olay akışında herhangi bir fonksiyonu yoktur. Metinde toplam iki defa adı geçmektedir. Eserde adının geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 75, 79.

1.5. Eserdeki Zaman ve Mekân Kavramı

Dâstân-ı Ejderha mesnevîsinde gerçekleşen olaylar tamamen kurgusal ve hayalidir. Bu sebeple anlatıdaki kurgusal zaman ve mekândan ancak metnin muhteva-sından hareketle bir fikir sahibi olunabilir.

Metinde ilk olarak Hz. Muhammed'in Mekke'de ashabıyla birlikte oturduğu bir an anlatılmaktadır. Çöldeki Araplar kendisinden yardım istemek için onun yanına gelirler. Hz. Peygamber onlara yardım için bir ordu gönderir. Bu durumun olabileceği gerçek zamanı tahmin edebilmek için Hz. Peygamber'in hayatına dair bilgilere

müracaat etmek lazımdır. Hz. Muhammed 571 senesinde Mekke’de dünyaya gelmiş ve 622 tarihine kadar bu şehirde ikâmet etmiştir. Hikâyede anlatılan zaman bu döneme ait olamaz. Çünkü o dönemde Mekke’de otorite Kureyş’in hâkimiyetindeydi. Hz. Muhammed henüz bir ordu oluşturabilecek durumda değildi. Zâten Müslümanlar gördükleri ağır baskı ve zulüm karşısında çareyi Medine şehrine göç etmekte bulmuşlardır. Hikâyede gerçekleşen olaylar Mekke’de olduğu için 622-630 yılları arasındaki Medine yılları zaten bu noktada düşünülemez. Bu olayın kurgusal manâda mümkün olabileceği tarih, Mekke’nin fethedildiği 630 yılı ve Hz. Peygamber’in vefat ettiği 632 yılları arasındaki zaman dilimi olabilir. Yani 630-32 yılları arasında Mekke, Hz. Muhammed’in ashabıyla rahat bir şekilde otorite kurup, civar bölgelere ordu gönderebileceği bir nokta hâline gelmişti. O sebeple hikâyenin kurgusunda anlatılan zaman dilimi olarak bu tarihler söylenebilir.

Dâstân-ı Ejderha mesnevîsinde mekân olarak seçilen yer Mekke’dir. Fakat eserde Mekke yerine “Kabe şehri” ifadesi kullanılmıştır. Buranın dışında eserde bahsedilen bir başka mekân ise ejderhanın zuhur ettiği Arap çölleridir.

1.6. Eserde Yer Alan Müzik Aletleri

Dâstân-ı Ejderha mesnevîsinde yer alan öykü, Türk boyları arasında okunmak için kaleme alındığından Hz. Ali’nin askerleri, Türk ordusu şeklinde tasavvur edilmiştir. Bunun en belirgin örnekleri Hz. Ali’nin ordusunda bulunan müzik aletleridir. Müzikal enstrümanların orduda bulunması Türklere ait çok köklü bir gelenektir. *Divanü Lügati’t-Türk’te* askerlerin davul kullandığına dair örnekler bulunmaktadır: “*Karvı çuvaç kuruldu/Tugum tiklip uruldu. Yuvarlak otağ kuruldu/Tuğum dikildi ve davullar vuruldu.*” (Tekin, 2017: s. 43). Ayrıca Selçuklu ve Osmanlı ordularında bulunan mehter bölükleri bu eski Türk geleneğini yaşatmaktaydılar (Ögel, 2000: s. 98-99).

Metinde Hz. Ali ordusunda aynı Türk ordularında olduğu gibi savaş öncesi davulların çalındığı görülmektedir: ‘*Ali’ buyurdu naqāre urdılar 30.*

Orduda savaş aletleriyle birlikte sazın da bulunması bir Türk geleneğidir. Gazne ordusunda bulunan Türk askerleri arasında saz şairleri bulunmaktaydı. Bu şairlerin daha sonra Selçuklu ordularına geçerek aynı geleneği burada da devam ettirdiği kaynaklarda yer almaktadır. (Köprülü, 1989: s. 160-247). Metinde Hz. Ali ordusunda sazın bulunması ve savaş aletleriyle birlikte adının geçmesi dikkat çekilmesi gereken bir durumdur: *sāz u silāh çuqalın şaçar idi 34.*

1.7. Eserde Yer Alan Savaş Aletleri

Eser, gazavatnâme tarzında yazılmış bir mesnevî olduğu için içerisinde savaş aletleri de yer almaktadır. Eserde yer alan savaş aletleri ve geçtikleri beyit numaraları şu şekildedir: *çuqal (zırh) 34, gürz 18, kılıç 55, oğ 9, silāh 34.*

1.8. Eserde Yer Alan Hayvan Adları

Eserde hayvan adları da geçmektedir. Buradaki hayvanlardan “at” ve “deve” eserde gerçek anlamda kullanılmış hayvan adlarıdır. Metindeki “arşlan” ifadesi ise mecazi anlamda Hz. Ali için “Tanrının arşlanı” biçiminde kullanılmıştır. Ayrıca “balık” ve “boğa” sözcükleri ise burç adı olarak geçmektedir. Eserde yer alan hayvan adları ve geçtikleri beyit numaraları şu şekildedir: *arşlan* 88, *at* 95, *balık* 72, *deve* 6, *öküz* 72.

1.9. Alp Tipi Bağlamında Hz. Ali

Eserde başkahraman olarak anlatılan kişi Hz. Ali'dir. Türk kültüründeki alp tipinin alp-eren tipine evrildiği süreçte Hz. Hamza ve Ebu Müslim gibi ilk dönem İslamî kahramanların anlatılarının yanında Hz. Ali menkıbeleri de bulunmaktadır (Köprülü, 1980: s. 253). Âşık Paşa, Garibnâme'sinde alp tipinde bulunması gereken nitelikleri şu şekilde sıralamıştır: cesaret, kuvvet, azim, güçlü bir at, zırh, süngü, kılıç, ok, yay ve yâr (Döğüş, 2008: s. 862). Dede Korkut hikâyelerinde de alp tipinde bulunması gereken hususlarla ilgili çok sayıda bilgi bulunmaktadır. Servet Karçığa, “Dede Korkut Kitabında Alp Tipinin Özellikleri” adlı çalışmasında alp tipinde bulunması gereken özelliklerle ilgili tespitlerini şu şekilde sıralamıştır: cömertlik, sadâkat, mertlik, gurur, örnek olmak, güç, gayret, iyi bir at sahibi olmak, iyi ok atmak, güçlü bir kılıca sahip olmak, ozan olmak ve alp bir kadınla evlenmek (Karçığa, 2016: s. 259-272). Dâstân-ı Ejderha metninde alp tipinde bulunması gereken bu özelliklerin önemli bir kısmının Hz. Ali'de toplandığı görülmektedir.

Metinde Hz. Ali özelinde toplanan bu kavramlardan ilki cesarettir. Hz. Ali devasa bir ejderhanın çölde ortaya çıktığını duyunca hiç düşünmeden onunla dövüşmeyi göze almıştır.

Metinde Hz. Ali, alp tipine örnek teşkil edecek şekilde güçlü bir kişilik olarak tasvîr edilmiştir. Ejderha ile tek başına dövüşecek hem cesarete hem de kuvvete sahiptir. Hz. Ali'nin nara atmasıyla ovalar bile titremiştir.

Gayretli olmak alp tipinde bulunması gereken en önemli unsurlardan biridir. Hz. Ali ejderhayla mücadelesinin en çetin anlarında bile pes etmeyi düşünmemiştir. Özellikle kılıcı zülfikârın işlevsiz kaldığı anlarda kılıcını yere atarak ejderhaya saldırmıştır.

Alp tipinin güçlü bir ata sahip olması en önemli unsurlar arasındadır. Metinde Hz. Ali'nin atı da cennetteki bir elmadan yaratılmış olan Düldül adındaki efsanevî attır.

Kılıç bir alpin en önemli eşyasıdır. Hz. Ali de cennetteki elmadan yaratılmış olan zülfikâr adındaki iki uçlu efsanevî bir kılıca sahiptir. Bu kılıç, Hz. Muhammed tarafından kendisine armağan edilmiştir. Metinde zülfikâr sadece bir kılıç değil adeta

Hız. Ali'nin dostudur. Kılıç, Hız. Ali'yi uyararak hatasından dönmesine sebep olmuştur. Bu kılıç gökyüzündeki öküz ve balık burçlarını kesebilecek kudrete de sahiptir. Zülfikâr, aynı zamanda kutsal bir kılıçtır. Hız. Ali onu yerden aldığı zaman öncelikle öperek hürmet göstermiş, sonra kınına sokmuştur.

Metinde Hız. Ali, alp tipinde olması gerektiği gibi gururlu bir kişiliğe sahiptir. Tüm ordusu yok edilmesine rağmen kâfirlerin kendisine güleceğini düşünerek, geri dönmeyi aklının ucundan bile geçirmemiştir.

1.10. Elma Motifi

Türk halk kültür ve inanışlarında elmanın özel bir yeri vardır. Elma Anadolu'da, zenginlik, bolluk ve bereketi temsil etmektedir. Sözlü anlatı geleneğinin en önemli türlerinden olan masallarda elma motifine sıkça rastlanılmaktadır. Masalların sonunda genellikle gökten üç elma düşer (Sakaoğlu, 2003: s. 65).

Elma motifi aynı zamanda soy ve zürriyetin devamı için önemli unsur olarak da dikkat çekmektedir. Örneğin Manas destanında Yakup Han çocuğunun olmamasını eşinin elma bahçelerine gitmemesine bağlamaktadır. (Gülensoy, 2002: s. 29). Kerem ile Aslıhan hikâyesinde, annesinin Kerem'e hamile kalması bir dervişin hediye ettiği elma vasıtasıyla gerçekleşmiştir (Günay, 1999: s. 101). Melikşah adlı masalda, padişahın çocuk sahibi olması için kendisine bir ihtiyar derviş tarafından elma armağan edilmiştir (Sakaoğlu, 2002: s. 397).

Tüm bu anlatılara paralel olarak Dâstân-ı Ejderha mesnevîsinde de Hız. Ali'yle ilgili unsurların var olmasına cennetten getirilmiş bir elma neden olmuştur. Metinde zülfikâr, dile geldiği bölümlerde bu yaratılışın hikâyesini Hız. Ali'ye anlatmıştır. Anlatıya göre cennetten bir elma Hız. Muhammed'e armağan edilmiştir. Elmayı ilk ısırdığı zaman kızı Hız. Fatıma ona bağışlanmıştır. Hız. Fatıma aynı zamanda Hız. Ali'nin de eşi olacaktır. Hız. Peygamber'in sonraki ısırığından Hız. Ali'nin kılıcı zülfikâr ve atı Döldül bahşedilmiştir.

2. Mesnevînin Metni:

Dâsitân-ı Ejderhâ

Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1. eydeyin bir mu'cizat añlar iseñ
cân kulağın açuban diñler iseñ
2. Muştafâ Ka'be'de oturmuş idi
ayağın aşhâblar durmuş idi
3. beş yüz 'Arab turdı geldi içerü
uruban yüz yire geldi ilerü
4. çağrışdılar¹ yâ Muḥammed dād
diyü
ezdehānuñ elinden feryād diyü
5. xopdı bir ezderhā yidi başı var
degme başında otuz iki dişi var
6. degme dişi şanki şınur taşıdur
elli deve ezdehānuñ aşıdur
7. elli deve vi[rü]rüz² şol dem yudar
bulmazsa 'ālemi öda yaçar
8. beş yüz 'Arab dirilüben³ varduķ aña
bir 'acā'ib eydeyin bugün saña
9. yüz biñ oķ vurduķ anuñ tenine
biri batub bulaşmadı⁴ kanına
10. ezdehādan kaçuban geldük size
yâ Muḥammed sen şefā'at kıl bize
11. öd saçuban kabķara yaķdı bizi
ķırar idi añmayayduķ biz sizi
12. çün işitdi Resül işbu sözleri
yaşıla töldi mübārek gözleri
13. eytdi: yâ İlāhî yārî kıl baña
ğāzîlerden kim cevāb vire aña
14. kanķı mü'min ezdehāyla urışa
meger⁵ Ḥaķķ'dan bir 'ināyet irişe
15. 'Alî eydür yâ resül böyle dime
ejdehādan bu ķadar ğuşsa yime
16. ejdehānuñ cengine ben varayın
Zülfikār-la anı ikiye böleyin
17. ejdehānuñ yedi başın keseyin

- Ka'be şehrinde getürüp aşayın
18. 'Ömer eydür ben daḫî varam bile
üşendüreyin ejdehāyî gürz ile
19. Şiddiķ eydür yâ resül teferrüce
ben daḫî bile varayın iy hocā
20. Muştafā işidüben ķaldı taña
dördi baķdı da'vî kılub dört yaña
21. dördi daḫî Ḥaķķ'ı yād eylemedi
Muştafā destürıyla söylemedi
22. Muştafā bilürdi iş ne olusar
anlar anda 'āciz olup ķalısar
23. durdılar bular gömgök⁶ demür ol-
dılar
otuz üç biñ şahābeler gitdiler
24. irt e gice göçdi turub gitdiler
ezdehānuñ menziline irdiler
25. gördiler bir tağ yatur yavlaķ yüce
yedi debe var tağ üstinde iy hocā!
26. her debede iki çıraq var yanar
yedi yerde kabķara tütün çıkar
27. ol tütünler⁷ nefesidür ezderhānuñ
ol kara tağ gövdesi imiş anuñ
28. ol debeler ezdehānuñ başıdur
ol yananlar gözleriyle dişidür
29. çün ğāzîler gördiler bu heybetleri⁸
cümlesinüñ 'aklı gitdi key ķatı
30. tağ üzre⁹ bağlayup şaf durdılar
'Alî buyurdi naķāre urdılar
31. şunuñ gibi na'ra urdı ol ğāzî
yanķılandı tağ u taş şahrā yüzi
32. ezdehā belinledi götürdi baş
'ıçıruban ditredi tağ ile taş
33. ğāzîleri görüben¹⁰ yürüdi
kişi var kim at üstünde eridi
34. kişi var kim dönüben kaçar idi
sāz u silāh çuķalın saçar idi
35. şöyle kim şındı 'Alî'nüñ çerisi

¹ vezni bozuk.

² Yazmada ويروز "virüz" şeklinde yazılmıştır.

³ dirilüben: dirilüben (vezin gereği).

⁴ vezni bozuk.

⁵ vezni bozuk.

⁶ vezni bozuk.

⁷ tütünler: tütün (vezin gereği).

⁸ heybetleri: heybeti (vezin ve kafîye gereği).

⁹ üzre: üzere (vezin gereği).

¹⁰ görüben: görübeni (vezin gereği).

ol yörede kalmadı hiçbirisi
 36. kaldı Şiddik 'Ömer ü 'Osmân ile
 ol 'Alî Tañrı'nuñ arslanı bile
 37. 'Ömer eydür: yâ 'Alî biz nidelüm?
 varalum mı yohsa kanda gidelüm?
 38. kankı mü'min ezdehâyıla urışa
 meger Hâkğ'dan bir 'inâyet irişe
 39. 'Alî eydür: yâ 'Ömer 'Osmân gâzi
 ölmek için ol yaratdı Hâkğ bizi
 40. ölem ü yâ ezdehâyı öldürem
 bu kâfirleri kaçan güldürem¹¹
 41. himmetüñüz baña yâr olsun bile
 hōş şalavât getürüp tekbir ile
 42. Zülfikâr'ı atdı karşı yürüdi
 ferîştahlar Allâh Allâh dir idi
 43. ay u güneş yürür iken durdılar
 ezdehâyıla 'Alî'yi çün gördiler
 44. birbiriyle çün muqâbil oldılar
 ikisi de karşı karşı durdılar
 45. şöyle kim bir na'ra urdı ol gâzi
 heybetinden ditredi cümle yazı
 46. ezdehâ belinledi götürdi baş
 'ıçğırdı kim tidredi tağ ile taş
 47. kuyruğıla uruban yardı yeri
 yedi başın diküben durdı öri
 48. şaldı başın 'Alî'yi dutmağ için
 ağzın açdı soruban yutmağ için
 49. ayağ urdı 'Alî şol dem bir taş
 kadem irmedi kademinden başa
 50. çekdi üç kez 'Alî'yi alımadı
 kademinden kademini ayırmadı
 51. çünki nevbet 'Alî'ye degdi başa
 ayağın urmuş idi [ol]¹² bir taş
 52. aldı ele çaldı şol dem Zülfikâr'ı¹³
 ezdehâ inleyüben zâru zâru
 53. Zülfikâr'a Hâkğ Çalab emr eyledi
 bir kılin kesme diyüben söyledi
 54. zıra da 'vî-le 'Alî gelmiş idi

Muṣtafa'nun hâtırı kalmış idi
 55. yıldırım gibi kılıç oynar idi
 kesmez idi 'Alî göyner¹⁴ idi
 56. ezdehâ gâh 'ıçğururdu gâh 'Alî
 çalar idi Zülfikâr'ı ol velî
 57. götürüben kendözün atar idi
 şanki 'Alî'yle güreş dutar idi
 58. yedi başından ağızların açar
 zehr-i kanlar 'Alî'ye durmaz şaçar
 59. kuyruğunu 'Alî'ye dürer idi
 gâziler şaçu şaçal yolar idi
 60. sunar idi 'Alî'yi götürmege
 hurd-hâm eyleyüben yitürmege
 61. 'Alî bir taş ayağ urmuş idi
 sedd-i İskender gibi durmuş idi
 62. 'Alî ol pâdişâh bekler idi
 Muṣtafa mu'cizatın şaklar idi¹⁵
 63. Tañrı'nuñ zîrâ 'Alî'dür arslanı
 kâfir olur her ki sevmezse anı
 64. Ebû Bekr¹⁶, 'Ömer, Alî 'Osmân ile
 dñnümüzün diregi dördi bile
 65. birbirinden her kim buları seçe
 özile imâni teninden kaç
 66. ne 'Alî ezderhâya buldı çäre
 ne ezderhâya Zülfikâr itdi yara¹⁷
 67. heybetinden 'Alî'nün ol Zülfikâr
 inledi âdem gibi ol zâru zâr
 68. Zülfikâr'ı götürüp atdı yere
 Cebra'il şol sâ'at dutdı yine
 69. Zülfikâr'a virdi Hâkğ dil söyledi
 gör 'Alî'ye ne 'itâblar eyledi
 70. didi niçün yâ 'Alî atduñ beni
 seni mi işideyin yâhûz anı
 71. kesme didi yâ 'Alî ben kesmezem
 bir Çalab'um adını ben basmazam
 72. kes disün keseyin yidi kat yeri
 öküzi balığı kılmayam diri
 73. Kaf tağın çalarsañ ikiye bölem

¹¹ güldürem: güldürürem (vezin gereği).

¹² vezin gereği.

¹³ mısradaki vezin bozuktur.

¹⁴ göyner: güyüner (vezin gereği).

¹⁵ vezni bozuk.

¹⁶ Bū Bekir (vezin gereği).

¹⁷ vezni bozuk.

pâdişâh öğdügi ol Zülfiķārām
 74. örs ü çeküç yüzini ben görmedüm
 demürceinüñ eline ben girmedüm
 75. Zülfiķārla Döldül ü Fâtıma 'Alî
 üçümüz ķardaşlaruz biz yâ velî
 76. bir almadan yaratdı ol Hâķķ bizi
 rüzî kıldı hep saña ķamumuzı
 77. Hâķķ Çalab almayı ol Muħam-
 med'e
 virdi uçmaķdan çıkardı Aħmed'e
 78. aldı ol almayı Aħmed dişledi
 aña Fâtıma'ı Hâķķ bağışladı
 79. yarusından Döldül oldu yâ 'Alî
 yarusından beni yaratdı velî
 80. çün işitdi Zülfiķār'uñ bu sözün
 Zülfiķār'uñ götürüp öper yüzün
 81. Zülfiķār'ı kınına ķatdı giri
 topraĝa urdı yüzün kıldı zârî
 82. dir: İlahî! suçumu bağışlaĝıl
 ben suç itdüm sen mürüvvet işlegil
 83. kāfirlere şermesar itme beni
 iy şültânlar şültâmı yüce Ğanî
 84. Muştafâ'nuñ nice varam ķatına
 nice baķam anuñ ay şüretine
 85. cānum al¹⁸ ya baña kıl bir çäre
 ezdehâdan za'f oldum key ķatı
 86. 'Alî bildi çünki günâh işledi
 Hâķķ Çalab cömerd idi bağışladı
 87. Hâķķ Çalab Cebrâ'il'e emr eyledi
 habībüm ol araya gelsün didi
 88. arslanımı yavlaķ 'āciz eyledüm
 Zülfiķār'a kesme diyüp söyledüm
 89. rahmeten-li'l-'ālemīn adum be-
 nüm
 kim geldi kim ben anı maħrüm ķodum
 90. gelsün 'Alî'ye şefâ'at eylesün
 oħşayuban Zülfiķār'a söylesün
 91. şol dem indî Cebrâ'il gökden yire

Muştafâ'nuñ ķatına ķondı yire
 92. eytdi yâ resül 'Alî'ye tîz iriş
 zâhir oldu anda yavlaķ düşvâr iş
 93. iriş ü gör anlaruñ gör hâlini
 'Alî buñaldı añar yârenleri
 94. buñaldı ezderhâdan yavlaķ 'Alî
 secde kılup Hâķķ'a çağırdı velî
 95. çekdiler at Muştafâ bindi ata
 irişüben ol araya gör nite
 96. ĝāzîler çün Muştafâ'yı gördiler
 ķamusu tekbîr şalavât virdiler
 97. didiler yüzi güneş güneşimüz
 sensüzün düşvâr oldu işimüz
 98. bizi senden Hâķķ Çalab ayırmasun
 bir gün 'ömri bize sensüz virmesün
 99. didi kim yârenlere 'Alî ķanı?
 gösterüp ezderhâ ķatında anı
 100. ezderhâ bir taĝ gibi yatmış idi
 toz u topraķ 'Alî'ye saçmış idi
 101. Zülfiķār'ı anca kim çalmış idi
 ezdehānuñ yüregün almış idi
 102. ezderhâ¹⁹ debrenmege ķorķar idi
 ezderhâdan²⁰ 'Alî artuķ er idi
 103. Muştafâ bir kez çağırdı yâ 'Alî
 uş irişdüm ķayıрмаĝıl yâ velî
 104. Hâķķ Çalab günāhuñı bağışladı
 senüñ ile lutf u kerem işledi
 105. hiç ķayıрма Zülfiķār'ı şal didi
 ezdehâdan kendüñi ķurtar didi
 106. 'Alî işitdi Muħammed avāzını²¹
 secde kılup topraĝa urdı yüzü
 107. na'ra urup bir kezün [ol]²²
 hâyķırdı
 ezderhâ belinleyüp turdı örü
 108. hōş şalavât getirür bir kez çalar
 ezderhāyı²³ ortadan ikiye böler
 109. çünki gördi ĝāzîler bu heybeti
 ķamusu tekbîr didiler key ķatı

¹⁸ al: alĝıl (vezin gereĝi).

¹⁹ ezderhâ: ezdehâ (vezin gereĝi).

²⁰ ezderhâdan: ezdehâdan (vezin gereĝi).

²¹ vezin bozuktur.

²² vezin gereĝi.

²³ ezderhāyı: ezdehāyı (vezin gereĝi).

110. eyitdiler²⁴ dīn Muḥammed
dīnidür
bugün²⁵ bize vallāh bayrām gūnidür
111. ezdehānūñ yedi başın kesdiler
getürüp Ka‘be şehrinde aşdılar
112. anlar geçdi dünyāda kim qalısar
bize daḥī birgūn ecel iriser
113. işit imdi ne didi ol dīn eri
diriliginde²⁶ gerek ölüm yarağı
114. devlet²⁷ senūñ eger ümmet ol-
dunsa
tevbe kılub sen saña geldūñise
115. dünyede kimse bāķi qalmış degül
dünyede kimse murādın²⁸ almış degül
116. her kişi kim Ḥaḳḳ yolına cān vire
bir cānına yüz biñ cān iḥsān ide²⁹
117. ol gül yüzlü Muḥammed
aşhābiyla³⁰
dīn yolına oynadı cānlar bile
118. evliyādur Mevlānā dīn çırāğı
diriliginde³¹ gerekdür āhiret yarağı
119. bunu eyden Kirdeci ‘Alī durur
Ḳonya’da Mevlānā’nun qulı durur
120. fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt
vācib oldur kim viresiz śalavāt
121. her kim³² diler raḥmeti çok
qazana
Fātiḥā iḥsān ide bunı yazana
122. oī kişi dünyādan imānla geçe
kim baña bundan du‘ā qılur gece
123. yā İläḥi cümle imān ehline
raḥmet eyle baqma yavuz fi‘line
124. ‘aşık iseñ sen aña iy nık-nām
dīñ³³ mażhar-ı ravzasına eś-śalāt
temmet bi avnillāh

3. Gramatikal Dizin

²⁴ vezin bozuktur.
²⁵ bugün: gün (vezin gereği).
²⁶ diriliginde: diriliginde.
²⁷ vezin bozuktur.
²⁸ murādın: murād (vezin gereği).

Sıra

a/ā b c ç d/đ e f g/g h/h/ḥ ı i/ī j k/ķ l m
n/ñ o ö p r s/s/ş t/ṭ u/ū v y z/z/ż/z

‘acā’ib : < Ar. Hayret verici şeyler. 1-
‘a. 8.

‘āciz : < Ar. Zayıf. -2-

‘ā. eyle- 88.

‘ā. ol- 22.

aç- : Açmak. -3-

a. -ar 58.

a. -uban 1.

a. -dı 48.

ad : İsim. -2-

a.+ını 71.

a.+um 89.

adem : < Ar. İnsan. -1-

ā. 67.

ağız : Ağız. -2-

a.+ların 58.

a. +ın 48.

ahiret : < Ar. Ahiret. -1-

ā. 118.

Aḥmed : < Ar. Hz. Muhammed’in
isimlerinden biri. -2-

A. 78.

A. +e 77.

‘aql : < Ar. Akıl. -1-

‘a.+ı 29.

al- : Almak. -6-

a. 85

a. -dı 50, 78

a. -mı 101, 115.

‘ālem : < Ar. Âlem. -1-

‘ā. +i 7.

‘Alī : < Ar. Özel isim. Hz. Ali. -38

‘A. 15, 30, 36, 37, 39, 54, 55,

56, 61, 62, 63, 64, 66, 70, 71,

²⁹ mırada vezin yoktur.

³⁰ mırada vezin yoktur.

³¹ diriliginde: diriliginde (vezin gereği).

³² kim: ki (vezin gereği).

³³ vezin bozuk.

- 75, 79, 86, 93, 94, 99, 102,
103, 106.
'A. +yle 57.
'A. +nüñ 35, 67.
'A. +yi 43, 48, 50, 60.
'A. +ye 51, 58, 59, 69, 90, 92,
100.
- Allāh** : < Ar. Özel isim. Allah. -2-
A. 42.
- alma** : Elma. -3-
a. +yı 77, 78.
a. +dan 76.
- añ-** : Anmak, yâd etmek. -2-
a. -ar 93,
a. -mayayduğ 11.
- aña** : 3. teklik kişi zamirinin yö-
nelme eki almış hali. -4-
a. 8, 13, 78, 124.
- anca** : Anca. -1-
a. 101.
- anda** : Orada; 3. teklik kişi zamiri-
nin bulunma eki almış hali. 2-
a. 22, 92.
- anı** : 3. teklik kişi zamirinin yük-
leme eki almış hali. -5-
a. 16, 63, 70, 89, 99.
- añla-** : Anlamak. -1-
a. -r 1.
- anlar** : 3. çokluk kişi zamiri. -3-
a. 112, 22,
a. +uñ 93.
- anuñ** : 3. teklik kişi zamirinin ilgi
eki almış hali. -3-
a. 9, 27, 84.
- 'Arab : < Ar. Arap. -2-
'A. 3, 8.
- ara** : Ara. -2-
a. +(y)a 87, 95.
- arслан** : Aslan. -3-
a. +um+ı 88.
a. +ı 36, 63.
- artuğ** : Üstün. -1-
a. 102.
- aś-** : Asmak. -2-
a. -ayın 17,
a. -dılar 111.
- aśhāb** : < Ar. Hz. Muhammed'i gör-
müş ve ona iman etmiş olan
kimseler. -2-
a. +ıyla: 117.
a. +lar 2.
- aş** : Yemek. -1-
a. +ıdur: 6.
- 'āşık : < Ar. Bir kimseye veya bir
şeye karşı aşırı sevgi ve bağlı-
lık duyan, vurgun, tutkun
kimse. -1-
'ā. 124.
- at** : Beygir. -3-
a. 33, 95.
a. +a 95.
- at-** : Atmak. -4-
a. -ar 57.
a. -dı 42, 68.
a. -duñ 70.
- avāz** : < Far. Yüksek ses, nara. -1
a. +ını 106.
- ay** : Kamer, ay. -2-
a. 43, 84.
- ayağ** : Ayak. -4-
a. 49, 61.
a. +ın 2, 51.
- ayır-** : Ayırmak. -2-
a. -madı: 50.
a. -masun 98.
- bağışla-** : Bağışlamak. -4-
b. -ladı: 78, 86, 104.
b. -ğıl 82.
- bağla-** : Bağlamak. -1-
b. -yup 30.
- bağ-** : Bakmak. -3-
b. -am 84,
b. -dı 20

- b. -ma** 123.
- bāķi** : < Ar. Sonsuz. -1-
b. 115.
- balıķ** : Balık -1-
b. +ı 72.
- baña** : 1. teklik kişi zamirinin yö-
nelme eki almış hali. -4-
b. 13, 41, 85, 122.
- bas-** : Basmak. -1-
b. -mazam: 71.
- baş** : Kafa. -12-
b. 32, 46.
b. +ı 5.
b. +ın 17, 47, 48, 111.
b. +ından 58.
b. +ıdur 28
b. +a 49, 51.
- baı-** : Batmak. -1-
b. 9.
- bayrām** : < Far. Bayram. -1-
b. 110.
- bekle-** : Beklemek. -1-
b. -r 62.
- beliñle-** : İrkilmek, korkuyla sııra-
mak. -2-
b. -di 32, 46.
b. -yüp 107.
- ben** : 1. teklik kişi zamiri. -13-
b. 16, 18, 19, 71, 71, 74, 74,
82, 89.
b. +üm 89.
b. +i 70, 79, 83.
- beş yüz** : Beş yüz sayısı. -2-
b. 3, 8.
- bil-** : Bilmek. -1-
b. -di 86.
b. -ürdi 22.
- bile** : Üstelik birlikte. -6-
b. 18, 19, 36, 41, 64, 117.
- biñ** : Bin. -3-
b. 9, 23, 116.
- bin-** : Binmek. -1-
b. -di 95.
- bir** : Bir. -20-
b. 1, 5, 8, 14, 25, 38, 45, 49,
51, 53, 61, 71, 76, 85, 98, 100,
103, 107, 108, 116.
- birbiri** : Birbiri. -2-
b. +nden 65.
b+ yle 44.
- birgün** : Birgün. -1-
b. 112.
- biri** : Biri. -1-
b. 9.
- biz** : Birinci çokluk kişi zamiri. -
11-
b. 11, 37, 75.
b. +i 11, 39, 76, 98.
b. +e 10, 98, 110, 112.
- böl-** : Bölmek. -3-
b. -em 73.
b. -er 108.
b- eyin 16.
- böyle** : Bu şekilde. -1-
b. 15.
- bu** : Bu. -8-
b. 15, 29, 40, 80, 109.
b. +ndan 122.
b. +nı 119, 121.
- bugün** : Bugün. -2-
b. 8, 110.
- bul-** : Bulmak. -1-
b. -dı 66.
b. -mazsa 7.
- bular** : Bunlar. -2-
b. 23.
b. +ı 65.
- bulař-** : Bulařmak. -1-
b. -madı 9.
- buñal-** : Bunalmak, zor durumda ol-
mak. -2-
b. -dı 93, 94.
- buyur-** : Emretmek. -1-
b. -dı 30.

- cān** : < Far. Can. -5-
c. 1, 116.
c. +**ına** 116.
c. +**um** 85.
oyladı c. +**lar**: 117. (Can
oyna-: Canımı feda etmeye ha-
zır olmak.)
- Cebrā'il** : < Ar. Vahiy meleği. -3-
C. 68, 91.
C. +**e** 87.
- ceng** : < Far. Savaş. -1-
c. +**ine** 16.
- cevāb** : < Ar. Yanıt. -1-
c. 13.
- cömerd** : < Far. Eli açık. -1-
c. 86.
- cümle** : < Ar. Tüm. -3-
c. 45, 123.
c. +**sinüñ** 29.
- çağır-** : Seslenmek. -2-
ç. -**dı** 94, 103.
- çağırış-** : Hep birlikte seslenmek. -1
ç. -**dılar** 4.
- Çalab** : Allah. -7-
Ç. 53, 77, 86, 87, 98, 104.
Ç.+**um** 71.
- çal-** : Atmak, çarpmak, vurmak. 5-
ç. -**ar** 56, 73, 108.
ç. -**dı** 52.
ç. -**mış** 101.
- çāre** : < Far. Çare. -2-
ç. 66, 85.
- çek-** : Çekmek. -2-
ç. -**dı** 50.
ç. **diler** 95.
- çeküç** : Çekiç. -1-
ç. 74.
- çeri** : Asker. -1-
ç. +**si** 35.
- çık-** : Çıkmak. -2-
ç. -**ar** 26.
ç. -**ardı** 77.
- cırağ/ cırāğ** : < Far. Işık, kandil. -3-
c. 26.
c. +**ı** 118.
- çok** : Çok. -1-
ç. 121.
- çuğal** : Zırh. -1-
ç. +**ın** 34.
- çün** : < Far. Olduğu zaman. -5-
ç. 12, 43, 44, 80, 96.
- çünki** : < Far. Çünkü. -3-
ç. 29, 86, 109.
- dād** : < Far. Sızlanma, şikâyet. -1-
d. 4.
- dahj** : < Far. Bile. -1-
d. 18, 19, 21, 112.
- da'vî** : < Ar. Dava. -2-
d. **kııl**- 20.
d. 54.
- de** : Dahi. -1-
d. 44.
- debe** : Tepe. -3-
d. 25.
d. +**de** 26.
d. +**ler** 28.
- debren-** : Hareket etmek. -1-
d. -**mege** 102.
- deg-** : Deymek. -1-
d. -**dî** 51.
- degme** : Her bir. -2-
d. 5, 6.
- degül** : Değil. -2-
d. 115.
- dem** : < Far. Zaman. -4-
d. 7, 49, 52, 91.
- demür** : Demir. -1-
d. 23.
- demürce** : Demirci. -1-
d. +**nüñ** 74.
- destür** : < Far. İzin. -1-
d. +**ıyla** 21.
- deve** : Deve. -2-
d. 6, 7.

- devlet** : < Ar. Mutluluk. -1-
d. 114.
- di-** : Demek, söylemek. -18-
d. -r 42, 82.
d. -di 70, 71, 87, 99, 105, 105,
113.
d. -diler 97, 109.
d. -me 15.
d. -yü 4, 5.
d.- yüp 88.
d. -yüben 53.
d. -sün 72.
d. -ñ 124.
- dik-** : Dikmek. -1-
d. -üben 47.
- dil** : Konuşma yetisi. -1-
d. 69.
- dile-** : Dilemek.-1-
d. -r 121.
- din** : < Ar. Din. -6-
d. 110, 113, 117, 118.
d. +idür 110.
d. +ümüzüñ 64.
- diñle-** : Dinlemek. -1-
d. -r 1.
- direk** : Direk. -1-
d. +i 64.
- diri** : Canlı, diri. -1-
d. 72.
- diril-** : Derilmek, toplanmak, bir araya gelmek. -1-
d. -üben 8.
- dirilik** : Dirilik, canlılık, hayatta olma. -2-
d. +inde 113, 118.
- diş** : Diş -2-
d. +i 5, 6.
d. +idür 28.
- dişle-** : Isırmak. -1-
d. -di: 78.
- ditre-** : Titremek. -2-
d- di 32, 45.
- dön-** : Dönmek. -1-
d. -üben 34.
- dört** : Üçten sonra gelen sayı.-4-
d. 20.
d. +i 20, 21, 64.
- du‘ā** : < Ar. Dua -1-
d. kııl- 122.
- dur-** : Durmak. -8-
d. -ur 119, 119.
d. -dı: 47.
d. - dılar 23, 30, 43, 44.
d. - mış 2, 61.
- dut-** : Tutmak -1-
d. - mağ 48.
d. -ar 57.
d. -dı 68.
- Düldül** : < Ar. Hz. Ali'nin atı. -2-
D. 75, 79.
- dünyā** : < Ar. Dünya. -3-
d. +da 112, 115.
d. +dan 122.
- dür-** : Sarmak. -1-
d. -er 59.
- düşvār** : < Far. Zor. -2-
d. +iş 92.
d. +ol- 97.
- Ebū Bekr:** < Ar. Özel isim. Hz. Ebu Bekir. -1-
E: 64.
- ecel** : < Ar. Ölüm vakti. -1-
e. 112.
- eger** : < Far. Şayet. -1-
e. 114.
- ehl** : < Ar. Topluluk. -1-
e. +ine: 123.
- ejdehā** : < Far. Ejderha. -4-
e. +dan 15.
e. +nuñ 16, 17.
e. +yı 18.
- el** : El. -3-
e. +e 52.
e. +ine 74.

- elli** : Elli sayısı. -2-
e. 6, 7.
- emr** : < Ar. Emir. -2-
e. +eyle- 53, 87.
- er** : Asker, yiğit. -2-
e. 102,
e. +i 113.
- eri-** : Erimek. -1-
e. -di: 33.
- evliyâ** : < Ar. Allah dostu. -1-
e. +dur 118.
- eyit-** : Demek, söylemek. -11-
e. -eyin 1, 8.
e. -en (eyden) 119.
e. -di 13, 92.
e. -diler 110.
e. -ür (eydür) 15, 18, 19, 37,
39.
- eyle-** : Eylemek. -7-
e. 123.
e. -düm 88.
e. -di 69, 87.
e. -medi 21.
e. -sün 90.
e. -yüben 60.
- ezdehâ** : < Far. Ejderha. -16-
e. 32, 46, 52, 56.
e. +nuñ 4, 6, 24, 28, 101, 111.
e. +dan 10, 85, 105.
e. +yla 14, 38.
e. +yı 40.
- ezderhâ** : < Far. Ejderha. -11-
e. 5, 99, 100, 102, 107.
e. +nuñ 27.
e. +dan 94, 102.
e. +ya 66, 66.
e. +yı 108.
- Fâtiâ** : < Ar. Kur'an-ı Kerim'in ilk
sûresi. -1-
F. 121.
- Fâtıma** : < Ar. Özel isim. Hz. Fatıma.
Hz. Muhammed'in kızıdır. 2-
F. 75.
F. +ı 78.
- feriştah** : < Far. Melek. -1-
f. +lar 42.
- feryâd** : < Far. Bağırıp çağırma. -1-
f. 4.
- fi'l** : < Ar. Eylem, fiil. -1-
f. +ine: 123.
- gâh** : < Far. Bazen. -2-
g. 56, 56.
- Ġanı** : < Ar. Sonsuz zenginlik sa-
hibi olan Allah. -1-
Ġ. 83.
- ġâzi** : < Ar. Din yolunda savaşan
kişi. -9- ġ. 31, 39, 45.
ġ. +ler 29, 59, 96, 109.
ġ. +leri 33.
ġ. +lerden 13.
- gece/gice**: Gece. -2-
g. 24, 122.
- geç-** : Geçmek. -2-
g. -di 112.
g. -e 122.
- gel-** : Gelmek. -8-
g. -di 3, 3, 89.
g. -dük 10,
g. -düñse 114.
g. -miş 54.
g. -sün 87, 90.
- gerek** : Gerek, lazım. -2-
g. 113
g. +dür 118.
- getür-** : Getirmek. -4-
g. -üb 17, 41, 111.
g. -ür 108.
- gibi** : Gibi. -5-
g. 100, 31, 55, 61, 67.
- gir-** : Girmek. -1-
g. -medüm 74.
- giri** : Geri. -1-

- git-** : Gitmek. -4-
g. -**di** 29.
g. -diler 23, 24.
g. -elüm 37.
- göç-** : Göçmek. -1-
g. -di 24.
- gök** : Gökyüzü. -1-
g. -den 91.
- gömgök:** Yemyeşil -1-
g. 23.
- gör-** : Görmek. -10-
g. 69, 93, 95.
g. -di 109.
g. -diler 25, 29, 43, 96.
g. -medüm 74.
g. -üben 33.
- göster-** : Göstermek. -1-
g. -üb 99.
- götür-** : Yukarı kaldırmak. -6-
g. -mege 60.
g. -di baş 32, 46.
Zülfikâr'ın **g.-üp** 68, 80.
g. -üben kendözin atar 57.
- gövde** : Gövde. -1-
g. +si 27.
- göyne-** : Dertlenmek, üzölmek, içlenmek. -1-
g. -r 55.
- göz** : Göz. -2-
g. +leri 12.
g. +leriyle 28.
- ğuşsa** : < Ar. Üzüntü. -1-
ğ. 15.
- gül** : < Far. Gülgillere ait katmerli ve genellikle kokulu olan çiçek. -1-
g. 117.
- güldür-** : Güldürmek. -1-
g. -em 40.
- gün** : Gündüz. -2-
g. 98.
- g.** +**idür** 110.
- günāh** : < Far. Dinî bakımdan suç sayılan eylem. -1-
g. + işle- 86,
g. +ını 104.
- güneş** : Güneş. -3-
g. 97, 43.
g. +imüz: 97.
- güreş** : Güreş -1-
g. dut- 57.
- gürz** : < Far. Gürz -1-
g. 18.
- ĥabib** : < Ar. Sevgili, Hz.Muhammed'in bir unvanı. -1-
ĥ. +üm 87.
- Ĥaĥĥ** : < Ar. Allah'ın adlarından biri. -15-
Ĥ. 39, 53, 69, 76, 77, 78, 86, 87, 98, 104, 116.
Ĥ. +a 94,
Ĥ. +dan 14, 38.
Ĥ. +ı 21.
- ĥāl** : < Ar. Durum. -1-
ĥ. +ini 93.
- ĥātır** : < Ar. Gönöl. 1-
ĥ. +ı 54.
- ĥayĥır-** : Haykırmak. -1-
ĥ. -dı 107.
- hep** : < Far. Bütün. -1-
h. 76.
- her** : < Far. Tüm. -5-
h. 26, 63, 65, 116, 121.
- heybet** : < Ar. Azamet. -4-
h. +i: 109.
h. +leri 29.
h. + den 45, 67.
- hiç** : < Far. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz-1-
h. 105.
- hiçbirisi:** < Far. +Tr. Biri bile. -1-
h. 35.

- himmət** : <Ar. Yardım. -2-
h. +**üñüz** 41.
- hocā** : < Far. Hoca. -1-
h. 19, 25.
- hōş** : < Far. Hoş. -2-
h. 41, 108.
- hurd-hām**: < Far. Ezilerek toz durum
una getirilmiş. -1-
h. + **eyle-** 60.
- ıçğır-** : Çığırmaq, kuş gibi ötmek. 3-
i. -**dı** 46.
i. -**uban** 32.
i. **urdu** 56.
- i-** : i- yardımcı eylemi. -33-
i. -**dı** 2, 11, 34, 42, 51, 54, 55,
56, 57, 59, 60, 61, 62, 86, 100,
101, 102.
i. -**miş** 27.
i. -**señ** 1, 73, 124.
- içerü** : İçeri. -1-
i. 3.
- içün** : İçin. -2-
i. 39, 48.
- ihsān** : < Ar. İyilik etme. -2-
i. +**it-** 116, 121.
- iken** : Kendisinden önce gelen
sözcüğe durum ve zaman an-
lamı yükleyen bir belirteç. -1-
i. 43.
- iki** : İki sayısı -5-
i. 26.
i. +**si** 44,
i. +**ye** 16, 73, 108.
- İlāhî** : < Ar. Allah'a seslenme
sözü. -3-
İ. 13, 82, 123.
- ile** : İle bağlacı. -10-
i. 16, 18, 32, 36, 46, 54, 64,
75, 104, 122.
- ilerü** : İleri. -1-
i. 3.
- imān** : < Ar. İnanç. -3-
i. 122, 123.
i. + **ı** 65.
- imdi** : Şimdi. -1-
i. 113.
- ināyet** : < Ar. İyilik. -2-
i. +**iriş-** 14, 38.
- in-** : İnme. -1-
i. -**di** 91.
- iñle-** : İnlemek. -2-
i. -**di** 67.
i. -**yüben** 52.
- ir-** : Erme. -3-
i. -**diler** 24,
i. -**medi** 49.
i. -**iser** 112.
- iriş-** : Erişmek. -6-
i. 92, 93.
i. -**düm** 103.
i. -**e** 14, 38.
i. -**üben** 95.
- irte** : Ertesi, sonrası. -1-
i. 24.
- iş** : İş. -3-
i. 22, 92.
i. +**imüz** 97.
- işbu** : İşte bu. -1-
i. 12.
- işit-** : Duymak, işitmek. -6-
i. 113.
i. -**eyin** 70.
i. -**üben** 20.
i. -**di** 12, 80, 106.
- işle-** : İşlemek yardımcı fiili. -3
lutf u kerem i. -**di**: 104.
günāh i. -**di**: 86.
mürüvvet i. -**gil** 82.
- ııtab** : < Ar. Azarlamak. -1-
i. +**lar** eyle- 69.
- it-** : Etmek yardımcı fiili. -5-
i. -**di** yara 66.
şuç i. -**düm** 82.
şermesar i. -**me** 83.

- ihsân i. -e 116, 121.
iy : Bir çeşit seslenme sözü. -4-
 i. 124, 19, 25, 83.
Ka'be : < Ar. Kâbe. -2-
 K. 2, 17, 111.
ĶabĶara : Simsiyah, kapkara. -2-
 Ķ. 11, 26.
Ķaç- : Kaçmak. -3-
 Ķ. -a 65.
 Ķ. -ar 34.
 Ķ. -uban 10.
Ķaçan : Nasıl. -1-
 Ķ. 40.
Ķadar : < Ar. Kadar. -1-
 Ķ. 15.
Ķadem : < Ar. Ayak. -4-
 Ķ. 49.
 Ķ. +inden 49, 50.
 Ķ. +in 50.
Ķaf : < Ar. Genellikle masalarda yer alan efsanevi bir dağ. -1-
 Ķ. 73.
kâfir : < Ar. Dini inkar eden kimse.-3-
 k. 63.
 k. +leri 40.
 k. +lere 83.
Ķal- : Kalmak. -7-
 Ķ. -dı 20, 36.
 Ķ. -madı 35.
 Ķ. -mış 54, 115.
 Ķ. -ısar 22, 112.
Ķamu : Bütün, hep, tüm. -1-
 Ķ. +muzı 76.
 Ķ. +sı 96, 109.
Ķan : Kan. -2-
 Ķ. +ına 9.
 Ķ. +lar 58.
Ķanda : Nerede. -1-
 Ķ. 37.
Ķanı : Hani. -1-
 Ķ. 99.
ĶanĶı : Hangi. -2-
 Ķ. 14, 38.
Ķardař : Kardeř. -1-
 Ķ. +laruz 75.
Ķarřu : Karşı. -3-
 Ķ. 42, 44, 44.
Ķat : Kat, tabaka. -1-
 Ķ. 72.
Ķat : Huzur, yan, ön. -2-
 Ķ. +ına 84, 91.
 Ķ. +ında 99.
Ķat- : Eklemek. -1-
 Ķ. -dı 81.
Ķatı : řiddetli, iyice. -3-
 Ķ. 29, 85, 109.
Ķayıır- : Kayırmak. -1-
 Ķ. -ma 105.
 Ķ. -mağıl 103.
Ķazan- : Kazanmak. -1-
 Ķ. -a 121.
kendözü : Kendisi. -1-
 k. +n 57.
kendü : Kendi.-1-
 k. +ñi 105.
kerem : < Ar. Cömertlik. -1-
 lutf u k. işle- 104.
kes- : Kesmek. -9-
 k. 72
 k. -me 53, 71, 88.
 k. -mez 55
 k. mezem 71
 k. -eyin 17, 72.
 k. -diler 111.
key : < Soğ. Çokça, iyice. -3-
 k. 29, 85, 109.
kez : Defa. -3-
 k. 50, 103, 108.
kezin : Yeniden, tekrar. -1-
 k. 107.
Ķıl : Kıl, tüy. -1-
 Ķ. +ın 53.
Ķıl- : Kılmak yardımcı fiili. -10-

- şefâ'at **ķ.** 10.
yārī **ķ.** 13.
ķ. bir çäre 85.
rūzī **ķ. -dı** 76.
ķ. -dı zārī 81.
tevbe **ķ. -up** 114.
da'vī **ķ. -up** 20.
secde **ķ. -up** 94, 106.
du'ā **ķ. -ur** 122.
- ķılıç** : Kılıç -1-
ķ. 55.
- ķın** : Kılıç kabı. -1-
ķ. +ına 81.
- ķır-** : İmha etmek. -1-
ķ. -ar 11.
- ki** : < Far. ki bağlacı. -1-
k. 63.
- kim** : < Far. ki bağlacı. -8-
k. 33, 34, 35, 45, 89, 99, 101,
120.
- kim** : Hangi kişi, kim. -7-
k. 13, 65, 89, 112, 116, 121,
122.
- kimse** : Herhangi bir kişi. -2-
k. 115, 115.
- Kirdecı** 'Ālī : < Far.+ Ar. Özel isim.
Pideci Ali manasına gelir.
Eserin müellifidir. -1-
K. 119.
- ķişi** : Şahıs. -4-
k. 33, 34, 116, 122.
- ķo-** : Koymak. -1-
ķ. -dum 89,
ķ. -mayam 72.
- ķon-** : Konmak. -1-
ķ. -dı 91.
- ķonya** : Konya. -1-
ķ. +da 119.
- ķop-** : Meydana çıkmak, zuhur et-
mek. -1-
ķ. -dı 5.
- ķorķ-** : Korkmak. -1-
ķ. -ar 102.
- ķulaķ** : Kulak. -1-
ķ. -+ın 1.
- ķul** : Kul. -1-
ķ. +ı 119.
- ķurtar-** : Kurtarmak. -1-
ķ. 105.
- ķuyruķ** : Kuyruk. -2-
ķ. +ıla 47.
ķ. +ımı 59.
- ķuţf** : < Ar. Lütuf. -1-
l. 104.
- maĥrūm** : < Ar. Yoksun. -1-
m. ķo- 89.
- mażĥar** : < Ar. Bir şeyin görüldüğü
yer. -1-
m. 124.
- meger** : < Far. Meğer. -2-
m. 14, 38.
- menzil** : < Ar. Hedef. -1-
m. +ine 24.
- Mevlānā** : < Ar. Özel isim. Mevlānā
Celaleddin Rūmī Hz. -2-
M. 118,
M. +nun 119.
- mı/ mi** : Soru eki. -2-
m. 37, 70.
- mu'cizāt** : < Ar. Mucizeler. -2-
m. 1.
m. +ın 62.
- Muĥammed** : < Ar. Özel isim. So-
peygamber Hz. Mu-
ammed. -6-
M. 4, 10, 106, 110, 117.
M. +e 77.
- muķābil** : < Ar. Karşılık. -1-
m. ol- 44.
- murād** : < Ar. İstek, arzu. -1-
m. +ın al- 115.
- Muşţafā** : < Ar. Seçilmiş, seçkin

- kimse. Hz. Muhammed'in (sav.) unvanlarından biri. -11-
M. 2, 20, 21, 22, 62, 95, 103.
M. +nuñ 54, 84, 91.
M. +yı 96.
- Mübarek** : < Ar. Mübarek. -1-
m. 12.
- mü'min** : < Ar. İnanmış, iman etmiş kimse. -2-
m. 14, 38.
- mürüvvet** : < Ar. İyilik, adâleti yerine getirme ve hiç kimseden intikam almayı istememe. -1-
m. işle- 82.
- naķāre** : < Ar. Bir çeşit davul. -1-
n. 30.
- na'ra** : < Ar. Narâ. -3-
n. ur- 31, 45, 107.
- ne** : Ne. -5-
n. 69, 113.
n. ol- 22.
n... n... 66, 66.
- nefes** : < Ar. Soluk. -1-
n. +idür 27.
- Nevbet** : < Ar. Sıra. -1-
n. 51.
- nice** : Nasıl. -2-
n. 84.
- niçün** : Niçin. -1-
n. 70.
- nijk-nām** : < Far. İyi nam sahibi. -1-
n. 124.
- nite** : Nasıl, niçin. -1-
n. 95.
- ōd** : Ateş. -2-
ō. 11.
ō. +a 7.
- ohşa-** : Okşamak. -1-
o. -yuban 90.
- oķ** : Ok. -1-
o. 9.
- ol** : O. -22-
o. 27, 28, 31, 35, 36, 39, 45, 56, 62, 67, 73, 76, 77, 78, 87, 95, 113, 117, 122.
o. +dur 120.
- ol-** : Olmak, yardımcı eylem. -12-
o. -dı 79.
žāhir o. -dı 92.
düşvār o. -dı 97.
demür o. -dılar 23.
muķābil o. -dılar 44.
ža'f o. -dum 85.
ümmeť o. -dunsa 114.
yār o. -sun 41.
ne o. -usar 22.
'āciz o. -up 22.
kāfir o. -ur 63.
- orta** : Orta. -1-
o. +dan 108.
- 'Osmān** : < Ar. Özel isim.
 Hz. Osman. -3-
'O. 36, 39, 64.
- otur-** : Oturmak. -1-
o. -mış 2.
- otuz iki** : Otuz iki sayısı. -1-
o. 5.
- otuz üç biñ** : Otuz üç bin sayısı. -1-
o. 23.
- oyna-** : Oynamak. -1-
o. -r 55.
o. -dı 117.
- ōg-** : Övmek. -1-
ō. -dügi 73.
- ōküz** : Öküz. -1-
ō. +i 72.
- öldür-** : Öldürmek. -1-
ō. -em: 40.
- öl-** : Ölmek. -2-
ō. -mek 39.
ō. -em: 40.
- ölüm** : Ölüm. -1-
ō. 113.

- Ömer** : < Ar. Özel isim. Hz. Ömer.
5-
Ö. 18, 36, 37, 39, 64.
- ömr** : < Ar. Ömür. -1-
ö. +i 98.
- öp-** : Öpmek. -1-
ö. -er 80.
- öri/örü** : Dik. -2-
durdı ö. 47, 107.
- örs** : Üzerinde maden dövülen,
çelik yüzeyli, demir araç. -1-
ö. 74.
- öz** : Bir kimsenin kendi manevi
varlığı. -1-
ö. +iyle 65.
- pādişāh** : < Far. Padişah. -2-
p. 62, 73.
- rahmet** : < Ar. Rahmet. -2-
r. eyle- 123,
r. +i 121.
- rahmeten li'l'ālemijn** : < Ar. Aleml
ere rahmet. -1-
r. 89.
- resül** : < Ar. Elçi, peygamber. -4-
r. 12, 15, 19, 92.
- rūzī** : < Far. Kısmet. -1-
r. kııl- 76.
- sā'at** : < Ar. An. -1-
s. 68.
- şaç-** : Saçmak. -4-
ş. -ar 34, 58,
ş. -mış 100.
ş. -uban 11.
- şaç** : Saç. -1-
ş. 59.
- şaf** : < Ar. Sıra. -1-
ş. 30.
- şahābe** : < Ar. Hz. Muhammed'i gör
üp ona iman eden kimse. -1-
ş. +ler 23.
- şahrā** : < Ar. Çöl. -1-
ş. 31.
- şakal** : Sakal. -1-
ş. 59.
- şakla-** : Saklamak. -1-
ş. -lar 62.
- şal-** : Salmak, vurmak için hareket
ettirmek. -2-
ş. 105.
ş. -dı 48.
- şalavāt** : < Ar. Hz. Muhammed'i öv-
mek için söylenen sözler. -4-
ş. getir- 41, 108.
ş. vir- 96, 120.
- saña** : İkinci tekil kişi zamirinin
yönelme eki almış hali. -3-
s. 8, 114, 76.
- şanki** : Tr + < Far. Güya. -2-
ş. 6, 57.
- sāz** : < Far. Saz. -1-
s. 34.
- secde** : < Ar. Secde. -2-
s. kııl- 94, 106.
- seç-** : Seçmek. -1-
s. -e 65.
- sedd-i iskender** : < Ar. Zülkarneyn
tarafından Ye'cüc ve Me'cüc
kavimlerine engel olmak için
yaptırılan set. -1-
s. 61.
- sen** : İkinci tekil kişi zamiri. -9-
s. 10, 82, 114, 124.
s. +den 98.
s. +i 70.
s. +ün 104, 114.
- sensüz** : Sensiz. -2-
s. +süz 98.
s. +süzin 97.
- sev-** : Sevmek. -1-
s. -mezse 63.
- Şiddik** : < Ar. Doğru sözlü, doğrul
uktan ayrılmayan, gerçeği tas-
dik eden. Hz. Ebu Bekir'in la-
kabı. -2-

- ş.** 19, 36.
şın- : Yenilmek, mağlup olmak.-1-
ş. -**dı** 35.
şınur : Sınır. -1-
ş. 6.
silāh : < Ar. Silah. -1-
s. 34.
siz : İkinci çoğul kişi zamiri. -2-
s. +**e** 10,
s. +**i** 11.
şoru- : Emmek, içine çekmek. -1-
ş. -**uban** 48.
söyle- : Söylemek. -5-
s. -**di** 53, 69.
s. **düm** 88.
s. **medi** 21.
s. **sün** 90.
söz : Söz. -2-
s. +**in**: 80.
s. +**leri** 12.
suç : Suç. -2-
ş. it- 82.
şultān : < Ar. Hükümdarların kullandıkları bir çeşit unvan, padişah -2-
ş. +**lar** 83.
ş. +**ı** 83.
şun- : Saldırmak, hamle etmek, hücum etmek.-1-
-ar 60.
şūret : < Ar. Suret., yüz. -1-
ş. +**ine** 84.
şefā'at : < Ar. Birinin suçunun bağül anması, zor bir durumdan kurtulması veya isteğinin yerine getirilmesi için o kimseyle Allah arasında peygamberin yaptığı aracılık. -2-
ş. **ķıl**- 10.
ş. eyle- 90.
şehr : < Far. Şehir. -2-
ş. +**inde** 17, 111.
Şermesar : < Far. Mahcup olma, utanma. -1-
ş. it- 83.
şol : İşaret sıfatı, şu; o. -4-
ş. 49, 52, 68, 91.
şöyle : Şöyle. 2-
ş. 35, 45.
şu : Şu. -1-
ş. +**nuñ** 31.
taş : Dağ. -9-
ţ. 25, 25, 27, 30, 31, 32, 46, 100.
ţ. +**ın** 73.
tañ : Şaşacak, şaşılacak durum.-1-
ķaldı **ţ.** +**a**: 20.
Tañrı : Tanrı, yaratıcı.-2-
T. +**nuñ** 36, 63.
taş : Taş. -7-
ţ. 31, 32, 46.
ţ. +**a** 49, 51, 61.
ţ. +**ıdur** 6.
teferrūc: < Ar. Gezinti, seyir. -1-
t. +**e** 19.
tekbīr : < Ar. Allah'ın en yüce olduğunu ifade etme. -3-
t. 96.
t. di- 109.
t. +**le** 41.
ten : Ten. -2-
t. +**inden** 65.
t. +**e** 9.
tevbe : < Ar. Tövbe. -1-
t. **ķıl**- 114.
tidre- : Titremek. -1-
t. -**di** 46.
tiż : < Far. Çabuk. -1-
t. 92.
ţol- : Dolmak. -1-
ţ. -**dı** 12.
ţoprak : Toprak. -3-

- ç.** 100.
ç. +a 81, 106.
toz : Toz. -1-
ç. 100.
tütün : Duman. -2-
t. 26.
t. ler 27.
tur- : Ayağa kalkmak. -3-
t. -dı geldi 3.
t. -dı örü 107.
t. -ub git- 24.
uçmağ : < Soğ. Cennet. -1-
u. +dan 77.
ur- : Vurmak, yardımcı eylem. -11-
u. -dı 49.
u. -dılar 30.
u. -mış 51, 61.
u. -uban 3, 47.
u. -dı yüzi 81, 106.
na'ra **u. -dı** 31, 45.
na'ra **u. -up** 107.
urış- : Vuruşmak. -2-
u. -a 14, 38.
uş : İşte şimdi, ancak. -1-
u. 103.
üç : Üç sayısı. -3-
ü. 50,
ü. ümüz 75.
ümmet : < Ar. Hz. Muhammed'e iman etmiş olan tüm insanlar. -1-
ü. ol- 114.
Üst : Üst. -2-
ü. +inde 25, 33.
üşendür- : Tedirgin etmek, rahatsız etmek -1-
ü. -eyin 18.
üzre : Üzere, müddetçe, süresince, kadar. -1-
ü. 30.
vâcib : < Ar. Gerekli. -1-
v. 120.
vallâh : < Ar. Allah tanıktır anlamında bir yemin sözü. -1-
v. 110.
var : Var, mevcut. -6-
v. 5, 5, 25, 26, 33, 34.
var- : Ulaşmak, varmak. -1-
v. -alum 37.
v. -am 18, 84.
v. -ayın 16, 19.
v. -duğ 8.
velî : < Ar. Ermiş. -5-
v. 56, 75, 79, 94, 103.
vir- : Vermek, yardımcı eylem. -8-
v. -di 69, 77.
v. -(ür) üz 7.
v. -mesün 98.
şalavât **v. -diler** 96.
v. esiz şalavât 120
cân **v. -e** 116.
cevâb **v. -e** 13.
vur- : Vurmak. -1-
v. -duğ 9.
ya : Bir düşüncenin karşıtı düşünlürken kullanılan bir söz. -2-
y. 40, 85.
Yâ : < Ar. Bir seslenme sözü. -16-
y. 4, 10, 13, 15, 19, 37, 39, 70, 71, 75, 79, 92, 103, 123.
yâd : < Far. Anma. -1-
y. eyle- 21.
yâhûz : < Far. Yahut, veya. -1-
y. 70.
yağ- : Yakmak. -1-
y. -ar 7,
y. -dı 11.
yañ : Taraf, yön. -1-
y. +a 20.
yan- : Yanmak. -2-
y. -anlar 28.

- y.-ar** 26.
- yankılan-:** Yankılanmak. -1-
y. -dı 31.
- yār** : < Far. Dost. -1-
y. ol- 41.
- yar-** : Yarmak. -1-
y. -dı 47.
- yara** : Keskin bir şeyle veya bir
vuruşla vücutta oluşan derin
kesik. -1-
y. 66.
- yarağ** : Hazırlık. -2-
y. +ı 113, 118.
- yarat-** : Yaratmak. -3-
y. +dı 39, 76, 79.
- yāren** : < Far. Arkadaş. -2-
y. +lere 99.
y. +leri 93.
- yārī** : < Far. Yardım. -1-
y. kıl- 13.
- yarū** : Yarı. -2-
y. -sından 79.
- yaş** : Islaklık, yaş. -1-
y. +ıla 12.
- yat-** : Yatmak. -2-
y. -mı 100.
y. -ur 25.
- yavlağ** : Çok fazla. -4-
y. 25, 88, 92, 94.
- yavuz** : Fena, kötü. -1-
y. 123.
- yaz-** : Yazmak. -1-
y. -ana 121.
- yazı** : Ova. -1-
y. 45.
- yedi** : Yedi sayısı. -8-
y. 5, 17, 25, 26, 47, 58, 72,
111.
- yer** : Yer. -6-
y. +de 26.
y. + e 3, 68, 91.
y. +i 47, 72.
- yıldırım:** Yıldırım. -1-
y. 55.
- yi-** : Yemek yardımcı eylemi. -1-
ğuśsa y. -me: 15.
- yine** : Gene. -1-
y. 68.
- yitür-** : Yitirmek. -1-
y. -mege 60.
- yohsa** : Yoksa. -1-
y. 37.
- yol-** : Yolmak. -1-
y. -ar 59.
- yol** : Yol. -2-
y. +ına 116, 117.
- yöre** : Yöre. -2-
y. +de 35.
- yut-** : Yutmak. -2-
y. -mağ için 48.
y. -ar 7.
- yüce** : Ulu, büyük. -2-
y. 25, 83.
- yürek** : Yürek. -1-
y. +in 101.
- yüri-** : Yürümek. -3-
y. -dı 33, 42.
y. -ür 43.
- yüz** : Yüz, çehre. -7-
y. +i 31, 97, 106.
y. +in 80, 81.
y. +ini 74.
y. +lü 117.
- yüz biñ:** Yüz bin sayısı. -2-
y. 9, 116.
- za'f** : < Ar. Güçsüzlük. -1-
z. ol- 85.
- žāhir** : < Ar. Görünür, belli. -1-
ž. ol- 92.
- zārī** : < Far. Ağlamak. -1-
kıldı z. 81.
- zāru zāru:** < Far. Hüngür hüngür. -2-
z: 52, 67.
- zehr** : < Ar. Zehir. -1-

z. 58.	Z. 16, 66, 67, 75.
zıra : < Far. Çünkü. -2- z. 54, 63.	Z. +am 73. Z. +a 53, 69, 88, 90.
Zülfikâr : < Ar. Hz. Muhammed tarafından Hz. Ali'ye arma- ğan edilen, iki uçlu efsanevi kılıç. -17-	Z. +ı 42, 52, 56, 68, 81, 101, 105. Z. +uñ 80.

Sonuç

Dâstân-ı Ejderhâ'nın Paris Bibliothèque Nationale nüshasının, diğer bilinen mevcut nüshalar arasında en fazla beyit sayısına sahip olduğu görülmüştür. 124 beyitten oluşan bu eserin kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. Yazmanın 1a yüzünde 17.yy.'da istinsah edildiğine dair Fransızca bilgiler bulunmaktadır.

Dâstân-ı Ejderhâ mesnevîsi Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıyan gazavatnâme türünde bir eserdir. Hikâyenin başkahramanı Hz. Ali'dir. Bu bağlamda Hz. Ali cenknâmelerinin devamı niteliğinde olduğu düşünülebilir.

Hikâyede her ne kadar ilk dönem İslamî Arap kahramanların merkezde olduğu bir hikâye anlatılmışsa da mesnevîdeki olay akışı Türk kültürüne ait öğelerle zenginleştirilerek kurgulanmıştır. Özellikle Hz. Ali'nin ordusu anlatılırken Türk kültürüne ait saz ve davulların olması dikkat çekicidir. Ayrıca Hz. Ali, bir Türk alp tipi şeklinde kurgulanmış ve ona ait at, pusat ve hatunun oluşumu da Türk halk kültüründe önemli bir yere sahip olan elma motifinin vasıtasıyla gerçekleştirildiği anlatılmıştır.

Dâstân-ı Ejderhâ mesnevîsi Oğuz boyları önünde okunmak için kaleme alınmış bir eserdir. Bu sebeple metnin dili oldukça anlaşılır ve sadedir. Edebî sanatlar yok denecek kadar azdır ve vezin kusurları bulunmaktadır.

Dâstân-ı Ejderhâ mesnevîsi tipik Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıyan bir metindir. Metinde Eski Anadolu Türkçesinde düşme temayülü göstermeye başlayan "durur" bildirme sözcüğünün muhafaza edildiği örnekler olduğu görülmüştür. Ayrıca metinde yuvarlak ve düz ünlülü eklerin muhafaza edildiği de görülmektedir.

Eserde toplam 430 sözcük kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin 276'sı Türkçe, 101'i Arapça, 51'i Farsça ve 2 tanesi de Soğdca kökenlidir.

Ayrıca eserde savaş aletleri, müzik enstrümanları ve hayvan adları gibi kültürel öğelerin kullanıldığı da görülmüştür.

Dâstân-ı Ejderhâ'nın Paris Bibliothèque Nationale nüshası, bu çalışma ile ilk defa neşredilmiş olacaktır. Bu metin, Türk kültürüne ait öğeleri bünyesinde barındırması açısından önemli bir yere sahiptir. Bu öğeler Türk halk bilimine kaynaklık teşkil edebilecek nitelikler barındırmaktadır. Türk edebiyat tarihinde gazavatnâme ve cenknâme türlerinin doğuşuna zemin hazırlaması açısından metnin

edebiyat tarihi araştırmacıları için de kıymeti bulunmaktadır. Paris Bibliotheque Nationale nüshasının bilinen Dâstân-ı Ejderhâ nüshaları içerisinde en uzun beyit sayısına sahip olması ve barındırdığı söz varlığı, dil araştırmacıları açısından malzeme niteliği taşıyabilecektir.

Kısaltmalar

Ar. Arapça.

Far. Farsça .

Soğ. Soğdça.

Hz. Hazreti.

İşaretler

< Sözcüğün kaynağını gösterir.

> Sözcüğün sonraki biçimini gösterir.

+ 1. Ad soylu sözcük tabanına getirilen ek 2. Birleşik sözcükleri gösterir.

- Fiil tabanına gelen işaret.

/ Bir sözcüğün farklı biçimlerini gösterir.

“ ” Alıntıları ve vurguları gösterir.

Kaynakça

Argunşah, Mustafa. (2002). *Kirdeci Ali, Kesikbaş Destanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Aslan, Namık. (2016) “Hz. Ali Cenknemeleri Bağlamında Bir Eser (Destan-ı Ejderha ve Bazı Motifleri Uzerine)”. *Millî Folklor*, Yıl 28, S. 111, 208-219.

Çetin, İsmet. (1997). *Türk Edebiyatında Hz. Ali Cenknâmeleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Devellioğlu, Ferit (2005). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, Cem. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Döğüş, Selahattin. (2008). “Osmanlılarda Gaza İdeolojisinin Tarihi ve Kültürel Kaynakları”. *Belleten, Cilt LXXII-* Sayı 265, 817-888.

Gülensoy, Tuncer. (2002). *Manas Destanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Günay, Umay. (1999). *Türkiye’de Aşıklık Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güzel, Abdurrahman; Tatcı, Mustafa. (1990). “Hz. Ali ile İlgili Manzum Hikâye: Destan-ı Ejderha ve Hazret-i Ali’ye Atfedilen Bir Eser: Emsal-i Hazret-i Ali”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VI/1, 67-89.

Karçığa, Servet. (2016). Dede Korkut Kitabı’nda Alplık Kavramı ve Alp Tipi İnsanların Özellikleri”. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı 51, 259-272.

Kocatürk, Vasfî Mahir. (1964). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*. Ankara: Edebiyat Yay.

Kozan, Ali; Bilgili, Rümeysa. (2013). "Hz. Ali'nin Menkıvebi Hayatına Dair Bir Destan: Destan-ı Ejderha ve İslami Dönem Anadolu Türk Kültürüne Yansımaları". *Turkish Studies*, Volume:8/5, 465-490.

Köktekin, Kazım. (2018). "Eski Anadolu Türkçesinde Manzum ve Kısa Manzum Hikâyeler, Dâsîtân-ı Hz. İsa (Cimcime Sultan) ve Dil Özellikleri," *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 61, 311-335.

Köprülü, Fuad. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Köprülü, Fuad. (1989). *Edebiyat Araştırmaları, C1*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Onur, Samet. (2019). "Ejderha Destanı'nın Yeni Bir Neşri (Salur Kazan, Sarı Saltuk ve Hz. Ali'nin Ejderhayla Cenklarının İlişkisi)." *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 4, 687-723.

Ögel, Bahaeddin. (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş- Cilt 8*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özkan, Mustafa. (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Öztürk, Zehra. (2003). "Eğitim Tarihimizde Okuma Toplantılarının Yeri ve Okunan Kitaplar", *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1 (4): 131-155.

Sakaoğlu Saim. (2002). *Gümüşane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Sakaoğlu Saim. (2003). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Samî, Şemseddin. (2004). *Kamus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Tekin, Talat. (2017). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri- Dîvānu Lüğāti't-Türk'teki Manzum Parçalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, Faruk Kadri. (2011). *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: TDK Yayınları.

Güncel Türkçe Sözlük, Tarama Sözlüğü, Derleme Sözlüğü, Atasözleri

ve Deyimler Sözlüğü. 04 Mart 2021 tarihinde <http://sozluk.gov.tr> adresinden erişildi.